

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор
Національної академії
внутрішніх справ,
доктор юридичних наук,
професор

Руслан СЕРБИН

21.05.2025 р.

ВИСНОВОК

Національної академії внутрішніх справ про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Мусатенко Віти Сергіївни «Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 28 вересня 2021 року, протокол № 18

ВИТЯГ

з протоколу розширеного засідання кафедри кримінального права від 8 травня 2025 року

Присутні:

кафедра кримінального права: доцент кафедри, кандидат юридичних наук Ткаченко І.М. (голова засідання); доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Смаглюк О.В. (науковий керівник); професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Мостепанюк Л.О.; т.в.о. завідувача кафедри, кандидат наук з державного управління, доцент Матюшенко О.І. (рецензент), (ZOOM); професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Кришевич О.В.(рецензент); професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Вартилецька І.А., (ZOOM); доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Симоненко Н.О., (ZOOM); доцент кафедри, кандидат юридичних наук Колісник С.А., (ZOOM); старший викладач кафедри Поштаренко І.В., (ZOOM), старший викладач кафедри, кандидат юридичних наук Алексійчук О.М., (ZOOM), аспірант заочної форми навчання кафедри Мусатенко В.С., (ZOOM), аспірант заочної форми навчання кафедри Обиход О.В., (ZOOM).

кафедра кримінального процесу: професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Хабло О.Ю.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Заїка С.О.; старший викладач кафедри Симчук А.С.;

кафедра криміналістики та судової медицини: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Антошук А.О.; професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Чорноус Ю.М.;

кафедра кримінального права та кримінології ННІПІ: професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Шакур В.І.;

науково-дослідна лабораторія з проблем протидії злочинності навчально-наукового інституту поліцейської діяльності: завідувач лабораторії, доктор юридичних наук, професор Вознюк А.А.; провідний науковий співробітник лабораторії, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник Тичина Д.М.;

відділ організації наукової діяльності: головний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, професор Джука О.М.; старший науковий співробітник відділу, кандидат юридичних наук Бондар С.В.

Були присутні 5 докторів наук та 13 кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження аспірантки заочної форми навчання кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ Мусатенко Віти Сергіївни «Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», щодо його рекомендації для попереднього розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді Національної академії внутрішніх справ.

Слухали:

Аспірантка Мусатенко В. С. доповіла про результати дисертаційного дослідження. У доповіді було обґрунтовано актуальність обраної теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження, структуру роботи та основні її положення. Дисертантка сформулювала та обґрунтувала новизну, теоретичне та практичне значення.

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлюється низкою важливих чинників як правового, так і практичного характеру. Стрімкий розвиток людства протягом останніх десятиліть, розвиток технологій, науки, переосмислення ринкових відносин та умов праці, що сформувало нове уявлення про свободу й привело до утвердження рівності прав людини, не стало на заваді тому, що торгівля людьми досі залишається одним з найпоширеніших кримінальних правопорушень, що нівелює основоположні права людини. Умови сьогодення сприяють тому, що торгівля людьми продовжує існувати й набуває нових форм, зокрема через російсько-українську війну, призводить до міграції громадян України всередині країни та за її кордони, соціальної нерівності й економічної нестабільності. Попри зусилля міжнародних організацій, іноземних партнерів і національного уряду, торгівлі людьми залишається прибутковим, латентним і з мінімальними випадками притягнення до кримінальної відповідальності. Це явище становить серйозну

загрозу як для індивідуальних прав і свобод, так і для демократичних основ суспільства в цілому.

В Україні, яка є правовою і соціальною державою, ст. 3 Основного Закону проголошує, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнані найвищою соціальною цінністю. Водночас закріплено, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Стаття 43 Конституції України передбачає гарантію свободи й захисту особи, право на належні, безпечні та здорові умови праці, що є запорукою поваги до людської гідності, і встановлює пряму заборону примусової праці. Додатково ст. 28 Основного Закону забезпечує право кожного на заборону катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання.

Зазначені положення Конституції України формують фундамент для протидії торгівлі людьми й зобов'язують державу **через** державні органи забезпечити дієві та всеосяжні механізми запобігання, виявлення, розслідування і покарання за вчинення цього діяння. Водночас практична реалізації законодавчих норм у цій сфері виявляє низку системних проблем, пов'язаних з інституційною спроможністю, правозастосуванням і притягненням до відповідальності. Саме ці аспекти стали відправною точкою для поглибленого наукового аналізу, що спрямований на осмислення чинників, які перешкоджають ефективній реалізації державної політики у сфері протидії торгівлі людьми, і формування науково обґрунтованих пропозицій щодо її вдосконалення.

Згідно з даними Офісу Генерального прокурора, 2020 року було обліковано 206 кримінальних правопорушень за ст. 149 Кримінального кодексу (КК) України, з яких особам повідомлено про підозру в 110 випадках; 2021 року обліковано 232 правопорушення, підозр – 163; 2022 року – 133 правопорушення, підозр – 93; 2023 року – 147 правопорушень, підозр – 109; 2024 року – 105 правопорушень, підозр – 62; 2025 року (за перші чотири місяці року) – 65 правопорушень, з яких лише в 35 випадках особам повідомлено про підозру.

Водночас у Єдиному державному реєстрі судових рішень за період з 2020 року до травня 2025 року виявлено лише 148 вироків за торгівлю людьми.

Згідно з даними Державної судової адміністрації України, за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 149 КК України, засуджено 2019 року – 35 осіб; 2020 року ухвалено 29 вироків, з яких лише 5 передбачали покарання у вигляді позбавлення волі, решта – умовні; 2021 року – 24 обвинувальні вирокі, серед яких 5 – із покаранням у вигляді позбавлення волі на строк від 5 до 10 років, 19 – з умовним покаранням; 2022 року – 18 осіб, з яких 3 отримали реальні строки позбавлення волі, а 15 – умовні терміни; 2023 року – 35, із них 8 осіб отримали реальні терміни ув'язнення, 20 – умовні покарання, 3 – штрафи, а щодо 4 осіб покарання на момент звіту не було визначено; 2024 року винесено 19 вироків у справах за ст. 149 КК України, з яких 2 вирокі – виправдовувальні.

Співвідношення між кількістю виявлених кримінальних правопорушень, передбачених ст. 149 КК України, і кількістю ухвалених обвинувальних вироків свідчить про наявність низки як теоретико-правових, так і практичних проблем у сфері притягнення до кримінальної відповідальності за торгівлю людьми. Така диспропорція може бути спричинена високим рівнем латентності цього виду злочинів, що ускладнює доказування ознак експлуатації в процесуальному порядку, недосконалістю механізмів і практичною складністю в ідентифікації потерпілих, встановлення та ідентифікації фактів експлуатації, а також відсутністю сталої уніфікованої судової практики щодо тлумачення і застосування кваліфікуючих ознак, передбачених ч. 2 і 3 ст. 149 КК України.

В Україні станом на 2025 рік було захищено двадцять сім дисертацій, присвячених проблемам торгівлі людьми. З них лише чотири дисертації (В. А. Козак, Я. Г. Лизогуб, В. М. Підгородинський, Д. О. Негодченко) стосувалися безпосередньо кримінальної відповідальності за торгівлю людьми, три – кримінально-правовій характеристиці торгівлі людьми (А. М. Орлеан, К. М. Іскров, Ю. В. Раковська). Інші дисертаційні дослідження присвячено питанням досудового розслідування торгівлі людьми (І. І. Гальона, К. С. Кравченко, Д. О. Корінний, О. П. Свінціцька, М. С. Набруско, П. В. Горбасенко, В. В. Пясковський) і міжнародним стандартам та співробітництву в розслідуванні (О. В. Святун, В. С. Філашкін, О. В. Ілляшенко, Т. М. Юденко), формам взаємодії влади та громадськості в протидії торгівлі людьми (Г. Г. Жуковська, В. В. Турок, Н. М. Лукач, А. В. Пунда, О. В. Кушнір, Т. І. Возна, Н. І. Бровко), соціальній профілактиці торгівлі людьми (Л. О. Данильчук).

Привертають увагу докторські дисертації А. М. Орлеана, А. А. Небитова, присвячені розробленню теоретичних засад кримінально-правового забезпечення охорони людини від різних форм експлуатації. У докторській дисертації А. В. Андрушка (2020) здійснено комплексне дослідження й розроблено кримінально-правові та кримінологічні засади запобігання і протидії злочинам проти волі, честі й гідності особи, зокрема торгівлі людьми.

Аналіз стану наукового опрацювання проблеми кримінальної відповідальності за торгівлю людьми засвідчує фрагментарність досліджень у цій сфері й активне дослідження цієї проблеми лише в перші роки після появи норми кримінального законодавства щодо цього діяння. У працях українських науковців, присвячених суміжним галузям знань – теорії держави і права, міжнародному праву, адміністративному праву, державному управлінню, політології, філософії, педагогіці, економіці та психології, висвітлено переважно аспекти протидії торгівлі людьми, зокрема в контексті трудової та сексуальної експлуатації, захисту прав потерпілих й окремих питань соціальної політики щодо захисту прав потерпілих.

Водночас протягом останніх семи років ґрунтовних монографічних досліджень, присвячених комплексному аналізу виключно кримінальної відповідальності за торгівлю людьми, не здійснювали. Це становить суттєву прогалину в юридичній науці кримінального права, передусім з огляду на низку ключових обставин: по-перше, з часу останніх змін до диспозиції ст. 149 КК України 2018 року було суттєво уточнено зміст кваліфікуючих ознак злочину;

по-друге, повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України, яка розпочалася 2022 року, призвела до стрімкого зростання рівня уразливості населення до ризиків потрапляння в ситуації торгівлі людьми, безпрецедентної міграції населення, що своєю чергою зумовило зміну кримінологічної структури цього явища.

Зазначені трансформації актуалізують потребу переосмислення підходів до кримінально-правової оцінки торгівлі людьми, а також удосконалення чинного кримінального законодавства України з огляду на міжнародно-правові стандарти в цій сфері й виклики сьогодення. У зв'язку з цим комплексне наукове дослідження проблеми кримінальної відповідальності за торгівлю людьми набуває важливого теоретичного та прикладного значення.

Мета дослідження полягає у вдосконаленні теоретичних положень кримінального права в частині відповідальності за торгівлю людьми та напрацювання пропозицій з удосконалення законодавства й відповідної правозастосовної практики.

Реалізація поставленої мети зумовила необхідність виконання таких *завдань*:

- з'ясувати історичну обумовленість кримінальної відповідальності за торгівлю людьми;
- простежити генезу кримінально-правових норм про кримінальну відповідальність за торгівлю людьми;
- встановити спільні й відмінні тенденції в законодавстві України та інших країн щодо відповідальності за торгівлю людьми, аргументуючи, які положення можна запозичити для вдосконалення національних нормативно-правових актів;
- визначити зміст об'єкта, суб'єкта, об'єктивних і суб'єктивних ознак кримінального правопорушення торгівлі людьми;
- окреслити ознаки відмежування торгівлі людьми від суміжних складів кримінальних правопорушень;
- проаналізувати статистичні дані досудового розслідування та судового розгляду справ цієї категорії;
- розробити пропозиції з удосконалення законодавства про кримінальну відповідальність за торгівлю людьми та відповідної правозастосовної практики.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері кримінально-правової охорони волі, честі та гідності особи.

Предметом дослідження є кримінальна відповідальність за торгівлю людьми.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження становлять такі наукові методи пізнання: *діалектичний* – використано для аналізу складу торгівлі людьми як кримінального правопорушення торгівлі людьми (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2, 3.1); *історико-правового аналізу* – у процесі дослідження розвитку кримінально-правових норм про кримінальну відповідальність за торгівлю людьми (підрозділ 1.2); *системного аналізу* – під час вивчення чинного кримінального законодавства й практичного його застосування; *порівняльно-правовий* – для дослідження

зарубіжного досвіду регулювання кримінальної відповідальності за торгівлю людьми (підрозділ 1.3), *статистичний* – під час узагальнення результатів практичного застосування ст. 149 КК України.

Емпіричну базу дослідження становлять: результати вивчення статистичних даних Офісу генерального прокурора щодо виявлених кримінальних правопорушень, передбачених ст. 149 КК України, і вручених повідомлень про підозру; Державної судової адміністрації України щодо кількості засуджених осіб та їх соціально-демографічної характеристики; матеріалів 25 обвинувальних вироків судів за ст. 149 КК України, розглянутих судами різних областей України, що розміщені в Єдиному державному реєстрі судових рішень України; опубліковані результати діяльності органів кримінальної юстиції.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних монографічних досліджень, у якому кримінальну відповідальність за торгівлю людьми розглянуто як кримінальне правопорушення проти волі, честі та гідності особи після законодавчих змін 2018 року, а також трансформаційних викликів, пов'язаних із широкомасштабною збройною агресією проти України, унаслідок чого:

вперше:

– здійснено ґрунтовний аналіз правової природи складу злочину, передбаченого ст. 149 КК України після змін законодавства 2018 року в системному зв'язку з ратифікованим Римським статутом Міжнародного кримінального суду;

– досліджено новітні форми торгівлі людьми в умовах збройного конфлікту, а також визначено кримінологічні чинники збільшення кількості випадків вчинення цього виду кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану. Обґрунтовано необхідність подальшої конкретизації ознак «уразливого стану особи», «експлуатації» та «примусу» в контексті правозастосування;

удосконалено:

– доктринальні підходи до визначення об'єкта, об'єктивної та суб'єктивної сторін злочину торгівлі людьми;

– механізм впливу кваліфікуючих ознак на диференціацію кримінальної відповідальності;

дістало подальшого розвитку:

– розроблено авторську концепцію вдосконалення кримінально-правових засобів протидії торгівлі людьми, яка передбачає внесення пропозицій щодо:

- 1) уніфікації судової практики застосування ст. 149 КК України;
- 2) розширення підстав для застосування кваліфікуючих ознак з огляду на сучасну соціально-криміногенну ситуацію;
- 3) удосконалення понятійного апарату в примітках до ст. 149 КК України.

Теоретичною основою дисертації стали наукові праці українських та іноземних учених у галузі кримінального права та інших галузей права, що стосуються теми дисертаційного дослідження.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані й аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки та пропозиції впроваджені та використовуються в: практичній діяльності; освітньому процесі; науковій діяльності.

Основні положення і висновки дисертації оприлюднено на науково-практичних конференціях і круглих столах.

Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, що охоплюють десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Після закінчення доповіді аспірантки присутніми були поставлені наступні питання:

Вартилецька І.А.: Скажіть, будь ласка, у чому Ви вбачаєте особливості методології дослідження кримінальної відповідальності за торгівлю людьми?

Відповідь: Дякую за запитання. У межах дисертаційного дослідження використано комплекс загальнонаукових, спеціально-юридичних та міждисциплінарних методів, а саме: історичний, що надав можливість висвітлити закономірності розвитку предмета дослідження щодо встановлення кримінальної відповідальності за торгівлю людьми в Україні на різних етапах історичного розвитку держави шляхом аналізу кримінального законодавства минулих років, а також аргументувати необхідність її подальшого наукового дослідження; порівняльно-правовий, який сприяв вивченню правових систем інших держав шляхом порівняння тотожних правових норм, інститутів та практики їх застосування; діалектичний, що став фундаментальною базою для застосування загальнонаукових і спеціальних методів в органічній єдності і застосовувався у межах розгляду взаємозв'язку єдностей і протилежностей під час дослідження кримінально-правових понять і категорій у контексті кримінальної відповідальності за торгівлю людьми; описовий, що використовувався для окреслення понять та явищ, а у контексті дослідження щодо кримінальної відповідальності за торгівлю людьми – для якісної характеристики об'єкта та предмета зазначеного правопорушення; системно-структурний метод, що дозволив аналізувати кримінально-правові поняття для поглибленого дослідження нормативних положень, які визначають сутність кримінально-правової характеристики торгівлі людьми та надав змогу висвітлити особливості внутрішньої будови норм, їх взаємозв'язок і взаємообумовленість як між собою, так і з іншими кримінально-правовими поняттями та категоріями; догматичний, який допоміг встановити зміст юридичних норм і нормативно-правових приписів, з'ясувати закономірності дії права за допомогою правил юридичної логіки, надав можливість проаналізувати норми Кримінального кодексу України з точки зору дотримання правил законодавчої техніки, конструювання диспозицій та санкцій, виявити їх недоліки для удосконалення змісту статті; методи індукції та дедукції, що застосовувалися з метою формулювання загальних висновків, удосконалення понять та категорій, на підставі чого було сформульований понятійно-категоріальний апарат предмета дослідження, а також у контексті виокремлення критеріїв розмежування кримінальної відповідальності за торгівлю людьми шляхом застосування правила їх співвідношення;

соціологічний метод використовувався для аналізу явищ і чинників, які обґрунтовують криміналізацію діянь; статистичний метод, що застосовувався під час аналізу статистичних даних правозастосовної практики, зокрема – під час вивчення статистичних даних Офісу Генерального прокурора щодо кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень, передбачених ст. 149 Кримінального кодексу України та кількості направлених до суду обвинувальних актів за торгівлю людьми за 2020–2024 роки; метод моделювання сприяв вивченню певного об'єкта шляхом створення і дослідження його моделі.

Шакун В.І.: Ви стверджуєте про можливість деяких запозичень досвіду зарубіжних країн з метою вдосконалення правової норми Кримінального кодексу України щодо за торгівлю людьми. Конкретизуйте їх.

Відповідь: Дякую за запитання. За результатами порівняльно-правового аналізу кримінальної відповідальності за торгівлю людьми, у Кримінальному кодексі України та кримінальному законодавстві зарубіжних країн визначено такі особливості іноземного законодавства: наявність різних підстав структуризації нормативно-правових актів, про що свідчить передбачення відповідальності за злочини аналізованої групи в межах різних глав і розділів Кримінальних кодексів; подібність законодавства, основу якого складають злочини проти волі, честі та гідності особи **різних країн**.

Вознюк А.А.: Які кримінальні правопорушення Ви визначили як суміжні до діяння, передбаченого ст. 149 Кримінального кодексу України і які розмежувальні ознаки Ви встановили?

Відповідь: Дякую за запитання. У дисертаційному дослідженні я визначила суміжними до діяння, передбаченого ст. 149 Кримінального кодексу України, наступні кримінальні правопорушення: незаконне позбавлення волі або викрадення людини (ст. 146 КК), використання малолітньої особи для заняття жебрацтвом (ст. 150-1 КК), втягнення у зайняття проституцією (ст. 303 КК), експлуатація дітей у порнографії (ст. 301-1 КК), а також найманство (ст. 447 КК України).

Особливу увагу заслуговує норма про найманство, яка передбачає кримінальну відповідальність за вербування, фінансування або інше забезпечення осіб для участі в збройному конфлікті, бойових діях чи актах насильства з корисливою метою. Цей склад злочину має спільні риси з торгівлею людьми, зокрема у частині вербування осіб, використання уразливого стану та застосування обману чи примусу, що може свідчити про експлуатаційний характер дій. У ряді випадків найманство може виступати однією з форм експлуатації, якщо вербування і передача особи здійснюється з метою її використання у збройних конфліктах проти волі або шляхом введення в оману.

Відмежувальними ознаками між вказаними кримінальними правопорушеннями є ознаки об'єктивної сторони (характер діяння, спосіб, засоби впливу) та суб'єктивної сторони – мотив і мета вчинення злочину. Найбільшу складність викликає відмежування ст. 149 КК від кримінальних

правопорушень, пов'язаних із незаконним позбавленням волі (ст. 146 КК), втягненням у зайняття проституцією (ст. 303 КК), а також від найманства (ст. 447 КК). Ключове розмежування здійснюється за наявністю мети експлуатації, що є вирішальною ознакою торгівлі людьми.

У випадках найманства, мета злочину – використання особи як бойової сили за винагороду – може набувати експлуатаційного характеру, особливо якщо особа перебуває в уразливому стані, не усвідомлює реальних наслідків вербування або не має можливості вільно відмовитися. Це дозволяє розглядати такі дії не лише в межах ст. 447 КК, але й у контексті торгівлі людьми – за наявності відповідних обставин.

Головуючий: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається рецензентам.

Кандидат наук з державного управління, доцент Матюшенко О.І.

Дисертаційне дослідження Мусатенко В. С. є важливим і своєчасним з огляду на обов'язок держави забезпечувати захист прав і свобод людини, зокрема в частині протидії торгівлі людьми, що є грубим порушенням основоположних прав особи, приниженням її гідності та посяганням на свободу. Ефективна протидія торгівлі людьми є запорукою гарантування соціальної безпеки, дотримання міжнародних зобов'язань України у сфері прав людини, а також належного виконання завдань у сфері боротьби з організованою злочинністю.

Натомість, розповсюдження торгівлі людьми, у тому числі з використанням уразливого стану особи, обману або примусу, становить серйозну загрозу національній безпеці держави, соціальному та правовому порядку. Такі діяння часто супроводжуються іншими злочинами – незаконним позбавленням волі, примусовою працею, сексуальною експлуатацією, втягненням у протиправну діяльність. Вчинення кримінальних правопорушень у сфері торгівлі людьми, передбачених статтею 149 Кримінального кодексу України, потребує системного наукового аналізу та правозастосовчого вдосконалення.

Робота присвячена складному й водночас фундаментальному питанню – відповідальності за торгівлю людьми. Автор досліджує не лише нормативне закріплення цього виду відповідальності, а й його практичну реалізацію в діяльності органів досудового розслідування, прокуратури та суду, враховуючи новітню практику Європейського суду з прав людини. Дисертація вирізняється системністю аналізу, глибоким теоретичним підґрунтям і чітким прикладним спрямуванням, що дозволяє розглядати її як вагомий внесок у розвиток кримінального права та судової практики України.

Дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (із змінами і доповненнями), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44) та може бути подана до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, професор Кришевич О.В. підкреслила, що подане Мусатенко В.С. дисертаційне дослідження виконано якісно та на високому науковому рівні. Основні результати досліджень достатньою мірою обґрунтовані автором. Їх наукова достовірність не викликає сумнівів, оскільки вони отримані в результаті аналітичної роботи. Позитивним моментом роботи є вміння авторки обґрунтовувати власну думку, проводити наукову дискусію, послідовно, логічно та системно викладати матеріал. Авторкою проведено значний обсяг роботи. Все це дає підстави вважати, що мета дослідження досягнута, а його завдання реалізовані.

Здобувачкою опрацьовано значний масив нормативно-правових актів як загального, так і спеціального характеру, які прямо чи опосередковано стосуються теми дисертаційного дослідження. Така велика їх кількість свідчить про високий рівень обізнаності Мусатенко В.С. у питаннях, які досліджуються. Варто відзначити сумлінне використання здобувачкою різнопланової джерельної бази, яка стосуються проблематики дослідження. Дисертантка використовує об'єктивну критику і науковий стиль полеміки, просту і зрозумілу мову викладу матеріалу, що вказує на вдало обрану власну методику дослідження та раціональне використання загальнонаукових та спеціальних методів пізнання.

Все вищенаведене свідчить про те, що дисертаційне дослідження є завершеним, виконане самостійно та відповідає вимогам, які висуваються для подібного виду наукових праць. Варто додати, що всі зауваження автором були враховані після першого рецензування. При вивченні дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності не виявлено.

Особливу вагу має також те, що дисертаційне дослідження спирається на особистий практичний досвід, здобутий під час її роботи адвокатом. Це не лише посилює прикладний компонент дисертації, а й забезпечило глибше розуміння реальних кримінально-правових проблем, з якими стикаються учасники досудового розслідування при кваліфікації кримінальних правопорушень.

Дисертаційне дослідження Мусатенко Віти Сергіївни на тему «Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми» є самостійним, завершеним, комплексним дослідженням, в якому обґрунтовується ціла низка наукових положень та висновків, нових у теоретичному плані й важливих для юридичної практики, що у сукупності вирішують завдання науки кримінального права, відповідає вимогам МОН України та може бути рекомендовано до публічного захисту.

Висновок. Дисертація Мусатенко Віти Сергіївни на тему «Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, оригінальним науковим дослідженням. В ній

отримано нові науково обгрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці і вирішенні проблем досліджуваної проблематики. Дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (із змінами і доповненнями), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44) та може бути подана до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Кандидат юридичних наук, доцент Смаглюк О.В., який відзначив, що Мусатенко В.С. у поданій дисертації досягла поставленої мети. Авторкою обгрунтовано теоретичні та методичний підходи щодо виконання роботи, розроблено і апробовано відповідні пропозиції, які у сукупності є науковим шляхом вирішення поставлених завдань. Варто відмітити, що завдання дослідження, положення наукової новизни і висновки дисертації є взаємопов'язаними. Дисертаційне дослідження є оригінальною науковою працею, яка виконана на належному теоретичному і прикладному рівні. Вона має послідовну та виважену структурну будову і за своєю архітектонікою є комплексним та завершеним науковим дослідженням. Зміст роботи та багатогранність висвітленої проблеми свідчать про різносторонню і, водночас, комплексну наукову компетентність її автора;

Кандидат юридичних наук, доцент Симоненко Н.О., яка наголосила на доцільності запропонованих дисертанткою зміни та доповнення до відповідних положень кримінального права, що беззаперечно мають новизну та перспективи запровадження. Дисертаційне дослідження виконане якісно, на високому науковому рівні, отримані результати є об'єктивними. Позитивним моментом роботи є вміння авторки обгрунтовувати власну думку, проводити наукову дискусію, послідовно та системно викладати матеріал;

а також кандидат юридичних наук, професор Кришевич О.В.; кандидат юридичних наук Колісник С.А.; кандидат юридичних наук Алексійчук О.М.; кандидат юридичних наук, доцент Хабло О.Ю.; кандидат юридичних наук, доцент Заїка С.О.; кандидат юридичних наук, доцент Антощук А.О.; доктор юридичних наук, професор Черноус Ю.М.; доктор юридичних наук, професор Шакур В.І.; доктор юридичних наук, професор Вознюк А.А.; доктор юридичних наук, старший науковий співробітник Тичина Д.М.; доктор юридичних наук, професор Джужа О.М.

Мусатенко В.С. висловила виступаючим та всім присутнім подяку за позитивну оцінку її дисертаційного дослідження, за висловлені побажання та професійні поради, що сприятимуть вдосконаленню змісту та форми дисертаційної роботи та корекції її подальших науково-дослідних планів.

На основі результатів обговорення присутні на засіданні вирішили запропонувати такий:

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Мусатенко Віти Сергіївни на тему «Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми»

Дисертація Мусатенко Віти Сергіївни на тему «Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми», яка подана на здобуття доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, є цілісною, завершеною науковою працею.

Обґрунтування вибору теми дослідження. Стрімкий розвиток людства протягом останніх десятиліть, розвиток технологій, науки, переосмислення ринкових відносин та умов праці, що сформувало нове уявлення про свободу й привело до утвердження рівності прав людини, не стало на заваді тому, що торгівля людьми досі залишається одним з найпоширеніших кримінальних правопорушень, що нівелює основоположні права людини. Умови сьогодення сприяють тому, що торгівля людьми продовжує існувати й набуває нових форм, зокрема через російсько-українську війну, призводить до міграції громадян України всередині країни та за її кордони, соціальної нерівності й економічної нестабільності. Попри зусилля міжнародних організацій, іноземних партнерів і національного уряду, кримінальне правопорушення торгівля людьми залишається прибутковим, латентним і з мінімальними випадками притягнення до кримінальної відповідальності. Це явище становить серйозну загрозу як для індивідуальних прав і свобод, так і для демократичних основ суспільства загалом.

В Україні, яка є правовою і соціальною державою, ст. 3 Основного Закону проголошує, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнані найвищою соціальною цінністю. Водночас закріплено, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Стаття 43 Конституції України передбачає гарантію свободи й захисту особи, право на належні, безпечні та здорові умови праці, що є запорукою поваги до людської гідності, і встановлює пряму заборону примусової праці. Додатково ст. 28 Основного Закону забезпечує право кожного на заборону катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання.

Зазначені положення Конституції України формують фундамент для протидії торгівлі людьми й зобов'язують державу через державні органи забезпечити дієві та всеосяжні механізми запобігання, виявлення, розслідування і покарання за вчинення цього діяння. Водночас практична реалізації законодавчих норм у цій сфері виявляє низку системних проблем, пов'язаних з інституційною спроможністю, правозастосуванням і притягненням до відповідальності. Саме ці аспекти стали відправною точкою для поглибленого наукового аналізу, що спрямований на осмислення чинників, які перешкоджають ефективній реалізації державної політики у сфері протидії торгівлі людьми, і формування науково обґрунтованих пропозицій щодо її вдосконалення.

Згідно з даними Офісу Генерального прокурора, 2020 року було обліковано 206 кримінальних правопорушень за ст. 149 Кримінального кодексу (КК) України, з яких особам повідомлено про підозру в 110 випадках; 2021 року обліковано 232 правопорушення, підозр – 163; 2022 року – 133 правопорушення, підозр – 93; 2023 року – 147 правопорушень, підозр – 109; 2024 року – 105 правопорушень, підозр – 62; 2025 року (за перші чотири місяці року) – 65 правопорушень, з яких лише в 35 випадках особам повідомлено про підозру.

Водночас у Єдиному державному реєстрі судових рішень за період з 2020 року до травня 2025 року виявлено лише 148 вироків за торгівлю людьми.

Згідно з даними Державної судової адміністрації України, за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 149 КК України, засуджено 2019 року – 35 осіб; 2020 року ухвалено 29 вироків, з яких лише 5 передбачали покарання у вигляді позбавлення волі, решта – умовні; 2021 року – 24 обвинувальні вирoki, серед яких 5 – із покаранням у вигляді позбавлення волі на строк від 5 до 10 років, 19 – з умовним покаранням; 2022 року – 18 осіб, з яких 3 отримали реальні строки позбавлення волі, а 15 – умовні терміни; 2023 року – 35, із них 8 осіб отримали реальні терміни ув'язнення, 20 – умовні покарання, 3 – штрафи, а щодо 4 осіб покарання на момент звіту не було визначено; 2024 року винесено 19 вироків у справах за ст. 149 КК України, з яких 2 вирoki – виправдувальні.

Співвідношення між кількістю виявлених кримінальних правопорушень, передбачених ст. 149 КК України, і кількістю ухвалених обвинувальних вироків свідчить про наявність низки як теоретико-правових, так і практичних проблем у сфері притягнення до кримінальної відповідальності за торгівлю людьми. Така диспропорція може бути спричинена високим рівнем латентності цього виду злочинів, що ускладнює доказування ознак експлуатації в процесуальному порядку, недосконалістю механізмів і практичною складністю в ідентифікації потерпілих, встановлення та ідентифікації фактів експлуатації, а також відсутністю сталої уніфікованої судової практики щодо тлумачення і застосування кваліфікуючих ознак, передбачених ч. 2 і 3 ст. 149 КК України.

В Україні станом на 2025 рік було захищено двадцять сім дисертацій, присвячених проблемам торгівлі людьми. З них лише чотири дисертації (В. А. Козак, Я. Г. Лизогуб, В. М. Підгоринський, Д. О. Негодченко) стосувалися безпосередньо кримінальної відповідальності за торгівлю людьми, три – кримінально-правовій характеристиці торгівлі людьми (А. М. Орлеан, К. М. Іскров, Ю. В. Раковська). Інші дисертаційні дослідження присвячено питанням досудового розслідування торгівлі людьми (І. І. Гальона, К. С. Кравченко, Д. О. Корінний, О. П. Свінціцька, М. С. Набруско, П. В. Горбасенко, В. В. Пясковський) і міжнародним стандартам та співробітництву в розслідуванні (О. В. Святун, В. С. Філашкін, О. В. Ілляшенко, Т. М. Юденко), формам взаємодії влади та громадськості в протидії торгівлі людьми (Г. Г. Жуковська, В. В. Турок, Н. М. Лукач, А. В. Пунда, О. В. Кушнір, Т. І. Возна, Н. І. Бровко), соціальній профілактиці торгівлі людьми (Л. О. Данильчук).

Привертають увагу докторські дисертації А. М. Орлеана, А. А. Небитова, присвячені розробленню теоретичних засад кримінально-правового забезпечення охорони людини від різних форм експлуатації. У докторській дисертації А. В. Андрушка (2020) здійснено комплексне дослідження й розроблено кримінально-правові та кримінологічні засади запобігання і протидії злочинам проти волі, честі й гідності особи, зокрема торгівлі людьми.

Аналіз стану наукового опрацювання проблеми кримінальної відповідальності за торгівлю людьми засвідчує фрагментарність досліджень у цій сфері й активне дослідження цієї проблеми лише в перші роки після появи норми кримінального законодавства щодо цього діяння. У працях українських науковців, присвячених суміжним галузям знань – теорії держави і права, міжнародному праву, адміністративному праву, державному управлінню, політології, філософії, педагогіці, економіці та психології, висвітлено переважно аспекти протидії торгівлі людьми, зокрема в контексті трудової та сексуальної експлуатації, захисту прав потерпілих й окремих питань соціальної політики щодо захисту прав потерпілих.

Водночас протягом останніх семи років ґрунтовних монографічних досліджень, присвячених комплексному аналізу виключно кримінальної відповідальності за торгівлю людьми, не здійснювали. Це становить суттєву прогалину в юридичній науці кримінального права, передусім з огляду на низку ключових обставин: по-перше, з часу останніх змін до диспозиції ст. 149 КК України 2018 року було суттєво уточнено зміст кваліфікуючих ознак злочину; по-друге, повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України, яка розпочалася 2022 року, призвела до стрімкого зростання рівня уразливості населення до ризиків потрапляння в ситуації торгівлі людьми, безпрецедентної міграції населення, що своєю чергою зумовило зміну кримінологічної структури цього явища.

Зазначені трансформації актуалізують потребу переосмислення підходів до кримінально-правової оцінки торгівлі людьми, а також удосконалення чинного кримінального законодавства України з огляду на міжнародно-правові стандарти в цій сфері й виклики сьогодення. У зв'язку з цим комплексне наукове дослідження проблеми кримінальної відповідальності за торгівлю людьми набуває важливого теоретичного та прикладного значення.

Дослідження надало можливість виробити оновлені науково обґрунтовані рекомендації щодо удосконалення норм закону про кримінальну відповідальність у досліджуваній сфері та роз'яснення щодо їх застосування працівниками правозастосовних органів та суду.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Концепції Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, ратифікованої Законом України від 21.11.2002 р. 228-IV; Концепції реформування кримінальної юстиції України (Указ Президента України від 08.04.2008 р. № 311/2008); Плану заходів щодо реалізації цієї Концепції (розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.08.2008 р. № 1153-р.), Цілей сталого розвитку України на період до 2030 р. (Указ Президента України від

30.09.2019 р. № 722/2019); Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24.03.2021 р. № 119/2021); Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (Указ Президента України від 11.05.2023 р. № 273/2023), позицій Кіотської декларації щодо розширення можливостей попередження злочинів, кримінального правосуддя та верховенства права (Чотирнадцятий Конгрес ООН із запобігання злочинності та кримінального судочинства, Кіото, Японія, 2021 р.). Робота відповідає Тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства внутрішніх справ України на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11.06.2020 р. № 454) та Основним напрямом наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради від 21.12.2020 р., протокол № 23).

Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 28.09.2021 р. (протокол № 18), та включено до переліку тем дисертаційних досліджень Національної академії правових наук України (№ 679 за 2021 р.).

Мета і завдання дослідження. *Метою* дослідження є вдосконалення теоретичних положень кримінального права в частині відповідальності за торгівлю людьми та напрацювання пропозицій з удосконалення законодавства й відповідної правозастосовної практики.

Реалізація поставленої мети зумовила необхідність виконання таких *завдань*:

- з'ясувати історичну обумовленість кримінальної відповідальності за торгівлю людьми;
- простежити генезу кримінально-правових норм про кримінальну відповідальність за торгівлю людьми;
- встановити спільні й відмінні тенденції в законодавстві України та інших країн щодо відповідальності за торгівлю людьми, аргументуючи, які положення може бути запозичено для вдосконалення національних нормативно-правових актів;
- визначити зміст об'єкта, суб'єкта, об'єктивних і суб'єктивних ознак кримінального правопорушення торгівлі людьми;
- окреслити ознаки відмежування торгівлі людьми від суміжних складів кримінальних правопорушень;
- проаналізувати статистичні дані досудового розслідування та судового розгляду справ цієї категорії;
- розробити пропозиції з удосконалення законодавства про кримінальну відповідальність за торгівлю людьми та відповідної правозастосовної практики.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері кримінально-правової охорони волі, честі та гідності особи.

Предметом дослідження є кримінальна відповідальність за торгівлю людьми.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження становлять такі наукові методи пізнання: *діалектичний* –

використано для аналізу складу торгівлі людьми як кримінального правопорушення торгівлі людьми (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2, 3.1); *історико-правового аналізу* – у процесі дослідження розвитку кримінально-правових норм про кримінальну відповідальність за торгівлю людьми (підрозділ 1.2); *системного аналізу* – під час вивчення чинного кримінального законодавства й практичного його застосування; *порівняльно-правовий* – для дослідження зарубіжного досвіду регулювання кримінальної відповідальності за торгівлю людьми (підрозділ 1.3), *статистичний* – під час узагальнення результатів практичного застосування ст. 149 КК України.

Емпіричну базу дослідження становлять: результати вивчення статистичних даних Офісу генерального прокурора щодо виявлених кримінальних правопорушень, передбачених ст. 149 КК України, і вручених повідомлень про підозру; Державної судової адміністрації України щодо кількості засуджених осіб та їх соціально-демографічної характеристики; матеріалів 25 обвинувальних вироків суду за ст. 149 КК України, розглянутих судами різних областей України, що розміщені в Єдиному державному реєстрі судових рішень України; опубліковані результати діяльності органів кримінальної юстиції.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних монографічних досліджень, у якому кримінальну відповідальність за торгівлю людьми розглянуто як кримінальне правопорушення проти волі, честі та гідності особи після законодавчих змін 2018 року, а також трансформаційних викликів, пов'язаних із широкомасштабною збройною агресією проти України, унаслідок чого:

вперше:

- здійснено ґрунтовний аналіз правової природи складу злочину, передбаченого ст. 149 КК України, після змін законодавства 2018 року в системному зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду;

- досліджено новітні форми торгівлі людьми в умовах збройного конфлікту, а також визначено кримінологічні чинники збільшення кількості випадків вчинення цього виду кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану. Обґрунтовано необхідність подальшої конкретизації ознак «уразливого стану особи», «експлуатації» та «примусу» в контексті правозастосування;

удосконалено:

- доктринальні підходи до визначення об'єкта, об'єктивної та суб'єктивної сторін злочину торгівлі людьми;

- механізм впливу кваліфікуючих ознак на диференціацію кримінальної відповідальності;

дістало подальшого розвитку:

- розроблено авторську концепцію вдосконалення кримінально-правових засобів протидії торгівлі людьми, яка передбачає внесення пропозицій щодо:

1. уніфікації судової практики застосування ст. 149 КК України;
2. розширення підстав для застосування кваліфікуючих ознак з огляду на сучасну соціально-криміногенну ситуацію;

3. удосконалення понятійного апарату в примітці до ст. 149 КК України.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони їх може бути використано в:

– *правотворчості* – для вдосконалення законодавства в частині кримінальної відповідальності за торгівлю людьми;

– *у правозастосовній діяльності* – для правильної реалізації кримінального законодавства України в частині кримінальної відповідальності за торгівлю людьми (акт Головного управління Національної поліції в Сумській області від 13.03.25 р.);

– *в освітньому процесі та науково-дослідній діяльності* – під час викладання навчальних дисциплін «Кримінальне право», «Кримінально-правова кваліфікація», «Кваліфікація окремих видів кримінальних правопорушень», «Особливості кваліфікації окремих видів кримінальних правопорушень», «Кримінальна юстиція: правові доктрини та принципи правотворчості», «Актуальні проблеми застосування кримінального законодавства», «Кримінальне право: доктринальні та практичні проблеми», а також для подальшого розроблення наукових положень з тематики кримінальної відповідальності за торгівлю людьми.

Особистий внесок здобувача. Пошук та аналіз літературних джерел за тематикою дисертаційного дослідження, теоретичні положення та практичні висновки, що сформульовані й аргументовані в дисертації, пропозиції та рекомендації, що складають наукові результати дисертації та виносяться на захист, викладені у вісімнадцяти наукових публікаціях, отримані автором самостійно. Викладені висновки та положення, що становлять її новизну, розроблені авторкою особисто. З метою обґрунтування окремих положень дослідження використано праці інших учених, на які зроблено посилання.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки та пропозиції, сформульовані в дослідженні, оприлюднено на *XII Всеукраїнській науково – теоретичній конференції* (Київ, 18 листопада 2021 р.), *Круглому столі до Дня прав людини «Права людини та сучасний світ – виклики сьогодення»* (Київ, 10 грудня 2021 р.), *X Міжнародно науково – практичній конференції «Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики»* (Маріуполь, 23 червня 2022 року), *Міжнародній науковій конференції «Кримінальне право України перед викликами сучасності і майбуття: яким воно є і яким йому бути?»* (Харків, 21-22 жовтня 2022 р.), *міжвідомчій науково – практичній конференції «Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку»* (Київ, 28 квітня 2023 р.), *XIV Всеукраїнській науково-теоретичній конференції, присвяченій пам'яті проф. П. П. Михайленка* (Київ, 23 листопада 2023 р.), *XV Всеукраїнській науково-теоретичній конференції, присвяченій пам'яті проф. П. П. Михайленка* (Київ, 28 листопада 2024 р.)

Публікації. Основні положення та висновки дослідження, що сформульовані в дисертації, відображено у 4 наукових публікаціях, у наукових фахових виданнях України, визначених МОН України як фахові з юридичних

наук, семи тезах доповідей, які оприлюднено на науково-практичних і науково-теоретичних конференціях, а саме:

в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Мусатенко В. С., Смаглюк О.В. Міграція та актуальні питання протидії торгівлі людьми, пов'язані зі збройною агресією на території України. *Migration & Law*. 2023. Vol. 2. Issues 5–6. С. 44–52. URL: <https://nam.kyiv.ua/files/publications/mandl-20235-6-musatenko.pdf>

DOI: <http://doi.org/10.32752/2786-5185-2022-2-5-6-44-52>

2. Мусатенко В. С. Передумови дослідження кримінальної відповідальності за торгівлю людьми в умовах воєнного стану. *Наше право*. 2023. № 1. С. 100–105. URL: https://nashe-pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/NP-2023-1/NP-2023-1_100.pdf

DOI 10.32782/NP. 2023.1.15

3. Мусатенко В. С. Кримінальна відповідальність як єдиний критерій реальної боротьби з торгівлею людьми. *Migration & Law*. 2023. Vol. 3. Issues 3–4. С. 53–62. URL: <https://nam.kyiv.ua/files/publications/j23-vita-musatenko.pdf>

DOI: <http://doi.org/10.32752/2786-5185-2023-3-3-4-53-62>

4. Мусатенко В.С. Об'єкт торгівлі людьми. *Наукові перспективи*. 2024. № 10 (52) С. 941–947. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/16003/16075>

DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-10\(52\)](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-10(52))

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Мусатенко В.С. Деякі аспекти протидії торгівлі людьми в Україні : матеріали *XII Всеукраїнської науково-теоретичної конференції* (Київ, 18 листопада 2021 р.). Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2021. С. 160–163.

2. Мусатенко В.С. Розвиток кримінальної відповідальності за торгівлю людьми в Україні: історичні аспекти та сучасність : *Круглий стіл до Дня прав людини «Права людини та сучасний світ-виклики сьогодення»* (Київ, 10 грудня 2021 р.). С. 86–89.

3. Мусатенко В.С. Протидія торгівлі людьми під час воєнного стану в Україні : матеріали *X Міжнародно науково-практична конференція «Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики»* (Маріуполь, 23 червня 2022 року). Київ : Маріупольський державний університет, 2022. С. 113–116.

4. Мусатенко В.С. Посилення протидії торгівлі людьми в умовах воєнного стану в Україні : матеріали *Міжнародної наукової конференції «Кримінальне право України перед викликами сучасності і майбуття: яким воно є і яким йому бути?»* (Харків, 21-22 жовтня 2022 р.). Харків : Право, 2022. С. 89–92.

5. Мусатенко В.С. Судове провадження у справах про торгівлю людьми в умовах воєнного стану : матеріали *міжвідомчої науково-практичної конференції «Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку»* (Київ, 28 квітня 2023 р.). Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2023. С. 187–190.

6. Смаглюк О.В., Мусатенко В.С. Визначення поняття примусової праці як форми торгівлі людьми. Актуальні проблеми кримінального права : тези доп. XIV Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка (Київ, 23 листоп. 2023 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 208–212.

7. Мусатенко В.С., Смаглюк О.В. Відмежування торгівлі людьми від воєнних злочинів відповідно до римського статуту. Актуальні проблеми кримінального права : тези доп. XV Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка (Київ, 28 листопада 2024 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2024. С. 189–194.

Характеристика особистості здобувача. Мусатенко Віта Сергіївна, 1984 року народження, освіта вища – юридична, у 2006 р. закінчила Відкритий міжнародний Університет розвитку людини «Україна» за спеціальністю «Право» (диплом спеціаліста). З вересня 2021 р. по теперішній час – аспірант заочної форми навчання Національної академії внутрішніх справ.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття. Дисертація оформлена згідно з вимогами МОН України.

Структура дисертації відповідає меті, завданням, предмету дослідження і вимогам Міністерства освіти і науки України та складається із вступу, трьох розділів, які містять десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми є напрямом, який віднесено до спеціальності 081 – Право.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Мусатенко Віти Сергіївни на тему «Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація **Мусатенко Віти Сергіївни** відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами й доповненнями), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами й доповненнями) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями).

3. Рекомендувати дисертацію Мусатенко Віти Сергіївни «Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 18, проти – немає, таких, що утримались – немає.

**Головуючий -
доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук**

Ірина ТКАЧЕНКО